

SEVİN OKYAY

Ahmet Ümit'te zaman, mekân, karakter

İlk kitabı 1989'da yayımlandı. Bir şiir kitabıydı: "Sokağın Zulası". 1992'de ilk hikâye kitabı çıktı, bunu başkaları izledi. Çok başarıyı masal/fantastik edebiyat denemelerinde buldu. İlk romanı "Sis ve Gece" (1996) sonradan beyazperdeye uyarlandı. Benzersiz (bence) "Kar Kokusu"nu tarihe dalan "Patasana" izledi. Sadece yazmaya, başka bir iş yapmamaya o zaman karar verdi.

Ahmet Ümit, dönemine, mekânlarına hakim bir yazardır. Başta Başkomiser Nevzat olmak üzere, akılda kalan, yakından tanıdığı, sağlam karakterler yaratmıştır. Tarihiyle, politikasıyla şehirleri, devirleri anlatır. Yazarlığa tesadüfen başladığını söylüyor. 1960'ta Gaziantep'te doğan yazar, 1978'de İstanbul'a geldi. Ülkenin o sıralardaki hayhuyu içinde, Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi'nde eğitim gördü, doktor ağabeyinin yanında kaldı. Eşi Vildan'la tanıştı, sıkıyönetim döneminde onu istetti, evlendi. Şimdi bir kızı, bir torunu var.

Siyasi bir kimliğe sahipti. "Sovyet politikasına çok inanıyorduk, o nedenle TKP'ye (Türkiye Komünist Partisi) girmiştim." diyor. 12 Eylül öncesinde aktif bir hareketin saflarında yer aldı. On beş yıl boyunca profesyonel devrimcilik yaptı. TKP'nin öğrenci gençlik sorumlusuydu. Üyelerden biri afiş asarken tutuklanınca, örgüte bir rapor yazdı ve bu rapor, onun ilk hikâyesi oldu. Prag'da 40 ayrı dilde yayımlanan Barış ve Sosyalizm Sorunları dergisinde basıldı. Rapor yerine yazdığı hikâyede ("Bu Son Sınav Değildir") bir öğrencinin işkencede direnmesini anlatmıştı.

Sonra gene görevli olarak Moskova'ya gitti ve idealindeki ülkenin burası olmadığını anladı. Örgütten ona edebiyat okutmalarını istedi. Dönmesini söylediler, döndü. Bir süre bir gazetede çalıştıktan sonra, yazar olarak daha etkili olacağına karar verdi. Yani onca mücadele, macera, onca gerilim sonucu kendini polisiye yazarken buldu.

Yazmaya da devam etti. Çünkü artık polisiyeyi küçümsemeye gerek olmadığını anlamıştı. Hatta polisiye, sistemi eleştirmeye bile yarıyordu. Başka devirlere, adını bilsek de bize malum olmayan mekânlara geçti. 'Patasana'da Hititler'in ikinci başkenti 'Kargamış'ı yazdı. Ona göre, 'Patasana', 'Kavim', 'Beyoğlu Rapsodisi', 'Bab-ı Esrar', 'İstanbul Hatırası' bir zincirin farklı halkaları. Okurunu da Olimpos'tan tutun da İttihat ve Terakki dönemine kadar tarih fonuna yerleştirilmiş polisiyelere alıştırdı. Ama en çok eski ve yeni haliyle İstanbul'a, ille de Beyoğlu'na dönüp durduk...

2004 yılında "Patasana" yedi baskı yapınca, bundan sonra sadece yazma kararı aldı. Bir tek yazarlıkla geçecek, başka iş yapmayacaktı. Dizi, film teklifleri de başlamıştı. Böylece yazarlıkla geçenin birkaç kişiden biri oldu. Polisiye yazma kararı ne kadar önemliyse, yazarlıktan başka iş yapmama kararı da bir o kadar önemlidir. Erol Üyepazarcı, yalnızca polisiye roman yazan yazarların öncülüğünü Osman Aysu ile Ahmet Ümit'in yaptığını söyler. Ona göre Ahmet Ümit'in, edebi lezzetleri olan bir kurgusu da vardır. "Polisiye roman yazmanın ikinci sınıf bir edebiyatçılık olmadığını Türk romanseverlere kabul ettirdi."

Büyük ustaları vardır Ümit'in. Shakespeare ve Dostoyevski gibi. Polisiyede, "Beyoğlu

Rapsodisi" ile hatırlı sorduğu Agatha Christie gibi. Ama asıl hocalarının, kendi dilini kullanan yazarlar olduğunu düşünür. Sait Faik, Bilge Karasu, Nâzım Hikmet, Oğuz Atay, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi. Hele Orhan Kemal gibi.

"Bereketli Topraklar Üzerinde", 'Murtaza' gibi pek çok kitabı beni derinden etkilemiştir. Etkilerini benim yazım tarzımda da görebiliriz. Ben de Orhan Kemal gibi kısa cümlelerle, kısa diyaloglarla karakterleri anlatmaya çalışırım. Onun karakterleri de benim karakterlerim de sokaktan gelir. Ustam diyebileceğim büyük yazarlardan biridir."

Bir başka özelliği de yazacağı konu, dönem, kişiler hakkında uzun uzun araştırmalar

yapmasıdır. Ahmet Ümit, araştırmayı sever; bazen araştırma süresi, kitabı fiilen yazma süresinden fazla zaman alır. "Elveda Sevgili Vatanım" ve şimdilik son kitabı "Kayıp Tanrılar Ülkesi" bu uzun gezme, okuma dönemlerine örnek oluşturur. Mekânlarına da hakimdir. "Beyoğlu Rapsodisi"ni yazdıktan sonra onunla Beyoğlu'nda kullandığı mekânları dolaşmışık bir gün. Radikal'de şöyle anlatmışım:

"Baraka'da buluştuk. Balo Sokak'ta, Mudurnu Tavuk'un binasında, eski Safran'ın üst katında olan bu rock bar, kitabın önemli mekanlarından biri. Sahipleri, Ümit'in arkadaşlarıymış: Kitapta da birer karakter olarak karşımıza çıkıyorlar. Lafın kısası, edebiyatla onlara ebediyet bahşetmiş. Biz masada otururken (yazarımız, mekânın bar olduğu belli olsun diye, rakı içeriyor) masamıza güler yüzlü bir delikanlı geldi. Ben de tam o sırada Ahmet'e, kitapta Baraka'yı işletenlerin gerçek adlarını mı kullandı diye soruyordum. 'Tabii,' dedi, 'işte.' Kahramana, 'Erdiñ mi, Erhan mı?' diye sordum. 'Erhan,' dedi gülümseyerek. 'Siz Selim Bey olmalısınız.' "

"Beyoğlu'nun En Güzel Abisi"nde de, Başkomiser Nevzat, gönüllerini almak için çalışkan elemanları Ali ile Zeynep'i akşam yemeğine oraya götürür. Bu sefer Erdiñ karşılar onları. Derken, hep gülen yüzü ve kendine güveniyle Nevzat'ın sinirini bozan 'sırnaşık' yazar da bir arkadaşıyla çıkagelir. Çocuklar da onu tanıyor, hatta Zeynep adının dilinin ucunda olduğunu söyler. Nevzat, onun varlığından belirgin şekilde rahatsız olur. Ahmet Ümit böylece kendini bir karakter olarak (her ne kadar adı geçmiyorsa da) bir kitabına ilk kez dahil eder.

Beyoğlu o kitapta, en önemli karakterlerden biriydi. Son kitabında da Tarlabası öyle oldu: Farklı bir biçime bürünmüş olsa bile yaşayan bir mekân. Karakterleri için o kadar önemli ki, altlarından mekânlarını çeksen dimdizlak havada kalırlar. Ahmet Ümit, doğduğu şehir Gaziantep'i ne kadar seviyorsa, kendini ona ne kadar borçlu hissediyorsa, İstanbul'u ve özellikle Beyoğlu'nu da o kadar sever. Zaten çalıştığı, kitaplarını yazdığı yazıhanesi de Beyoğlu'ndadır. "Beyoğlu'nun En Güzel Abisi"nin irili-ufaklı karakterlerine ilham kaynağı olacak insanları da Taksim kapalı olduğu için taksiyle Sakızağacı Caddesi'nden geçip o yazıhaneye giderken görmüştür.

Ahmet Ümit, yazmayı seviyor, edebiyatın ağır işçilik olduğunu da farkında. Bir kuyumcu gibi sözcükleri ait oldukları yerlere yerleştirmeye çalışıyor. Kurgu ise onun için biraz da araç. Ama kurgusu da, gerilimi de sağlam bir yazardır. Karakterleri de üzerlerinde kafa yorulmuş karakterlerdir. Karakter deyince, 'ağır ağabey' Başkomiser Nevzat'ı vurgulamak gerek. Yazarının

değişikle, o artık Türkiye'nin dedektifi. Hikâyelerinden film çekildi, dizi film yapıldı. Benim en sevdiğim, görsel olarak Nevzat'ın en iyi karşılığı olduğuna inandığım, İsmail Gülgeç'in çizgi roman tipidir. Rahmetli Gülgeç Ümit'e gelmiş, çizgi roman yapmak istediğini söylemiş. İki çizgi roman yaptılar: "Çiçekçinin Ölümü" ile "Tapınak Fahişeleri".

Yazar bir yerde, Başkomiser Nevzat'ın, Atıf Yılmaz'ın 'Ah Güzel İstanbul'undaki Haşmet İbrikaroglu karakteri, Yavuz Turgul'un Muhsin Bey karakteri ve öldürülen Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul'un bileşkesi olduğunu söylemiş. Bir yerde de "adalete inanan, çok iyi bir adamdı" diye tanımladığı Yurdakul ile Morgan Freeman'ın dedektifinin kendisini çok etkilediği "Seven/ Yedi" filminden söz ediyor. "Artık suçla baş edemeyeceğini bilen ama elinden de başka bir iş gelmeyen polis!" Ki, sevdiğimiz polisler de genellikle böyle tiplerdir: Harry Bosch, Matthew Scudder, Martin Beck, Guido Brunetti, Kostas Haritos. Hatta, üstadımız Maigret'nin kendisi...

Ahmet Ümit'in kendisi de, hayat yorgunu, acıyı damıtmış, işini yapabildiği en iyi şekilde yapmak isteyen namuslu başkomiserine yakışıyor bence. Ama buraya bir de "gene de ümidi elden bırakmamış" eklemek lazım belki. Ne de olsa bazen soyadlarını böyle faydaları olabiliyor. Belki diyorum, "Kayıp Tanrılar Ülkesi"nin ardından en hasından, en babasından bir Başkomiser Nevzat romanı daha gelir, neden olmasın? Teyakkuzdayız, amirim!

Kitap kitap çok kitap!

Ahmet Ümit'in basılan ilk kitabı, bir şiir kitabı: "Sokağın Zulası" (1989) demiştik. 1992'de ilk öykü kitabı 'Çıplak Ayaklıydı Gece' yayımlandı. Bunu 'Bir Ses Böler Geceyi', 'Agatha'nın Anahtarı', 'Şeytan Ayrıntıda Gizlidir' adlı polisiye öykü kitapları izledi. Hem çocuklara hem büyüklere yönelik 'Masal Masal İçinde' ve 'Olmayan Ülke' kitapları ile farklı bir tarz denedi. 1996'da yazdığı ilk romanı 'Sis ve Gece', polisiye edebiyatta bir başyapıt olarak değerlendirildi. Bu romanın ardından 'Kar Kokusu', 'Patasana' ve 'Kukla' yayımlandı. Onları da 'Ninatta'nın Bileziği', 'İnsan Ruhunun Haritası', 'Aşk Köpekliktir', 'Beyoğlu Rapsodisi', 'Kavim', 'Bab-ı Esrar', 'İstanbul Hatırası', 'Sultanı Öldürmek', 'Beyoğlu'nun En Güzel Abisi', 'Elveda Güzel Vatanım' ve 'Kırlangıç Çığılığı' adlı kitapları izledi. Ahmet Ümit'in, İsmail Gülgeç'le birlikte hazırladığı 'Başkomiser Nevzat-Çiçekçinin Ölümü' ve 'Başkomiser Nevzat-Tapınak Fahişeleri', 'Aptülrika' (Abdülkadir Elçioğlu) imzalı 'Başkomiser Nevzat-Davulcu Davut'u Kim Öldürdü?' ve Bartu Bölükbaşı ile birlikte hazırladığı 'Elveda Güzel Vatanım-İttihatçıların Yükselişi' adlı çizgi romanları da bulunmaktadır.

- Sokağın Zulası (1989)
- Çıplak Ayaklıydı Gece (1992)
- Bir Ses Böler Geceyi (1994)
- Masal Masal İçinde (1995)
- Sis ve Gece (1996)
- Agatha'nın Anahtarı (1999)
- Kar Kokusu (1998)
- Patasana (2000)
- Şeytan Ayrıntıda Gizlidir (2002)
- Kukla (2002)
- Beyoğlu Rapsodisi (2003)
- Aşk Köpekliktir (2004)
- Başkomiser Nevzat: Çiçekçinin Ölümü (2005)
- Başkomiser Nevzat 2: Tapınak Fahişeleri (2005)
- Kavim (2006)
- Ninatta'nın Bileziği (2006)
- İnsan Ruhunun Haritası (2007)
- Olmayan Ülke (2008)
- Bab-ı Esrar (2008)
- İstanbul Hatırası (2010)
- Başkomiser Nevzat 3: Davulcu Davut'u Kim Öldürdü? (2011)
- Sultanı Öldürmek (2012)
- Beyoğlu'nun En Güzel Abisi (2013)
- Elveda Güzel Vatanım (2015)
- Kırlangıç Çığılığı (2018)
- Aşkımız Eski Bir Roman (2019)
- Kayıp Tanrılar Ülkesi (2021)

Yayınlanmış 27 eseri bulunan Ahmet Ümit'in seksene yakın kitabı 26 yabancı dilde yayınlandı.

Aynı zamanda usta yazarın öykülerinden yola çıkılarak Uğur Yücel tarafından 'Karanlıkta Koşanlar' ve Cevdet Mercan tarafından 'Şeytan Ayrıntıda Gizlidir' dizileri yapıldı. 'Sis ve Gece' adlı romanı 2007 yılında Turgut Yasalar tarafından, 'Bir Ses Böler Geceyi' ise Ersan Arseven tarafından sinemaya uyarlandı. 'Şeytan Ayrıntıda Gizlidir', 'Agatha'nın Anahtarı', 'İstanbul Hatırası', 'Kavim' ve 'Kırlangıç Çığılığı' kitapları radyo tiyatrosu formatına uyarlanarak NTV Radyo'da yayımlandı. 'Aşk Köpekliktir' tiyatro olarak sahnelendi. 'Ninatta'nın Bileziği' ise opera olarak seyirciyle buluştu. Senaryosunu Ahmet Ümit'in yazdığı "Merhaba Güzel Vatanım"ın yönetmenliğini Cengiz Özkarabekir üstlendi 'Merhaba Güzel Vatanım'ın çekimleri ise devam ediyor. Bir drama belgeseli olan 'Merhaba Güzel Vatanım', yolu Moskova'dan geçen dünya şairi Nazım Hikmet'in hayatı ile onu örnek almış ve tıpkı onun gibi hayatının bir dönemini Moskova'da geçirmiş Ahmet Ümit'in hikayesini konu ediniyor.